

KLJUNATI OLJKOV RIL KAR (*Rhodocyrthus cribripennis* [Desbrochers, 1869]) POTRJEN TUDI V SLOVENIJI

Matjaž JAN AR¹

¹KGZS, Kmetijsko gozdarski zavod Nova Gorica, Oddelek za varstvo rastlin, Nova Gorica

IZVLE EK

Kljunati oljkov ril kar (*Rhodocyrthus cribripennis* [Desbrochers, 1869]) je v zadnjem desetletju postal zelo pomemben škodljivec oljk v sosednji Hrvaški. Velike škode zaradi škodljivca so bile opažene v letih 2011 in 2013. V letu 2013 se je škodljivec razširil iz južne in srednje Istre tudi v severno. V Sloveniji škodljivca nismo zaznali, na plodovih oljk pa smo opazili posamezne poškodbe, ki bi jih lahko pripisali ril karju. Zaradi zastopanosti škodljivca v neposredni bližini slovenske meje smo v letu 2014 za eli s programom njegovega spremljanja in v olj niku v notranjosti Slovenske Istre potrdili zastopanost kljunatega oljkovega ril karja. V prispevku je predstavljen škodljivec, rezultati spremljanja, škoda, ki jo povzro a ter možnosti zatiranja.

Klju ne besede: kljunati oljkov ril kar, *Rhodocyrthus cribripennis*, oljka, škoda

ABSTRACT

OLIVE FRUIT CURCULIO (*Rhodocyrthus cribripennis* [Desbrochers des Loges, 1869]) CONFIRMED ALSO IN SLOVENIA

The olive fruit curculio (*Rhodocyrthus cribripennis* [Desbrochers, 1869]) in last decade became a very important pest of olives in neighboring Croatia. Great damage has been observed in 2011 and 2013. In 2013, the pest has spread from southern and central Istria to the north. In Slovenia the presence of the pest was not detected. On olive fruits individual injuries that could be attributed to curculio were observed. Due to the presence of the pest in the immediate vicinity of the Slovenian border in 2014 we began a program of monitoring. We confirmed the presence of olive fruit curculio in olive orchard in inland of Slovenian Istria. This paper presents pest monitoring results, damage cause by the pest, and possible plant protection measures.

Key words: olive fruit curculio, *Rhodocyrthus cribripennis*, olive tree, damage

1 UVOD

Leta 2014 smo v okviru programa spremljanja zastopanosti kljunatega oljkovega ril karja potrdili njegovo zastopanost tudi na obmo ju Republike Slovenije, in sicer v notranjosti Slovenske Istre. Škodljivec je v zadnjem desetletju postal zelo pomemben škodljivec oljk v sosednji Hrvaški. Velike škode zaradi škodljivca so bile opažene v letih 2011 in 2013. V letu 2013 se je škodljivec razširil iz južne in srednje Istre tudi v severno. Pri nas smo poškodbe, ki bi jih lahko pripisali ril karju, opazili v letu 2013 pri rednem pregledu plodov oljk glede poškodovanosti zaradi napada olj ne muhe v zaledju Slovenske Istre (Zabavlje, Popetre, Truške in Smokvica).

---

¹ univ. dipl. inž. agr., Ulica 15. maja 17, SI- 6000 Koper, e-mail: matjaz.jancar@go.kgzs.si

2 MATERIALI IN METODE

Namen posebnega programa je ugotoviti morebitno zastopanost škodljivca oljk na ozemlju Republike Slovenije ter v primeru zastopanosti oceniti stopnjo napadenosti plodov in morebitno škodo (v %), ki jo je škodljivec povzročil na pridelku. Zaradi zastopanosti škodljivca v neposredni bližini slovenske meje smo v letu 2014 za eli s programom spremljanja zastopanosti kljunatega oljkovega ril karja. Škodljivca smo spremljali v osmih oljnih nikih v notranjosti Slovenske Istre blizu meje s Hrvaško.

Spremljanje imagov

Pri oljkovem kljunatem ril karju še ni primernih vab, s katerimi bi na enostaven način potrdili njegovo zastopanost v oljnih nikih. Njegovo zastopanost smo zato preverili z otresanjem vej v juniju in juliju, ko se pojavlja hrošč ek, kakor tudi poškodbe, ki jih povzročajo v oljnih nikih. Veje smo otresali na folijo na tleh ali na entomološko ponjavo ali na druge primerne ponjave, zgodaj zjutraj, ko so bili hrošči zaradi nižjih temperatur še otrpli in manj gibljivi.

Spremljanje napadenosti plodov

V primeru potrjenega ulova oljkovega kljunatega ril karja smo pregledali plodove oljk v nasadu. Na takšnih plodovih smo iskali vbode, ki jih z rilkom povzročajo škodljivci. Hkrati smo poskušali vizualno oceniti delež poškodovanih plodov (stopnja napadenosti). V ta namen smo pregledali 100 plodov. V času od utrjevanja košice plodov dalje, smo pregledali plodove na morebitno prisotnost jajčec v vbodnih odprtinah oziroma ličinke v jedru košice.

3 REZULTATI IN RAZPRAVA

65

Nekaj podatkov o škodljivcu *Rhodocyrus cribripennis* (Desbrochers des Loges, 1869):

Slovensko ime: Kljunati oljkov ril kar

Taksonomska pripadnost: Coleoptera, Curculionoidea, Rhynchitidae, *Rhodocyrus*

Sinonimi: *Rhynchites (Coenorhynchus) cribripennis* Desbrochers, 1869; *Rhynchites ruber* Schilsky, 1903, nec Fairmaire, 1859

Razširjena imena: Maslinin svrdlaš, punteruolo dell'olivo, rhynchite de l'olivier, olive fruit curculio, twig cutter, gorgojo de las acetunas.

Slika 1: Kljunati oljkov ril kar - odrasel hrošč ek (Foto: G. Seljak)

Geografska razširjenost

Vrsta izvira iz palearkti ne favnisti ne cone. Zastopan je na Hrvaškem (v Istri in Kvarnerju), srednji Italiji, Korziki, Malti, Gr iji, Tur iji, južni Rusiji in v Mali Aziji.

Gostiteljske rastline

Doma a oljka (*Olea europea sativa*) in divja oljka (*Olea europea oleaster*), na katerih lahko dokon a cel razvojni krog. Pojavlja se tudi na ozkolistni zeleniki (*Phyllirea angustifolia*) in pravem jasmínu (*Jasminum officinalis*), kjer se na listih dopolnilno prehranjuje.

Morfološke zna ilnosti

Odrasel hroš ek meri v dolžino 5,6-6,0 mm. Ve ina telesa je ope nato rde e - rahlo svetlikajo e barve. Ril ek je rahlo uslo en, velikosti kot ostanek glave in oprsja skupaj. Pokrovke kril so mo no razbrazdane. Je dober letalec. Jaj ece je elipti ne oblike, citronsko rumene barve, velikosti 0,6 x 0,4 mm. Dorasla li inka je breznoga, navadno upognjena v obliki rke C; iztegnjena meri v dolžino 7 mm in je debela 2,8 mm. Navadno je barva njenega telesa blede kremasta. Glava je rde erjave barve s rnimi eljustmi. Telo je sestavljeno iz 13 lenov, od katerih je zadnji izrazito manjši. Buba je rahlo upognjena, okata, dolžine 4,3 mm in širine 2,8 mm, belkaste barve z nekoliko temnejšimi pegami v predelu o i.

Razvojni krog

66

STADIJ	MESEC											
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Odrasel hroš ril kar					■	■	■	■				
Jaj ece							■	■	■			
Li inka v plodu							■	■	■	■		
Li inka v tleh	■						■	■	■	■	■	■
Buba v tleh		■	■	■								

Slika 2: Razvojni krog kljunatega oljkovega ril karja

Znamenja napada

Poškodbe povzro ajo odrasli hroš ki, in sicer najprej z objedanjem listi ev, brstov in mladih poganjkov. Najve jo škodo povzro ajo z objedanjem mladih plodi ev do faze utrjevanja koš ice, s imer povzro ijo sušenje in odpadanje le teh iz krošnje. V letu 2013 so v Hrvaški Istri poro ali o približno 75 % izpadu pridelka oljk zaradi poškodb kljunatega oljkovega ril karja. Na otoku Cresu naj bi škodljivec povzro il skoraj celoten izpad pridelka. Poznejši napadi ril karja (konec avgusta in del septembra) ne povzro ajo odpadanja plodov oljke, vendar poškodovani plodovi vsebujejo tudi do tretjino manj olja kot zdravi. Vzroki pretirano razmnožitve škodljivca in posledi no ve je škode v zadnjih leti niso znani, med možnimi vzroki pa se omenjajo ve zaporednih vremensko ugodnih let za škodljivo vrsto, sprememba

agrotehni nih ukrepov v ekosistemu olj nika in pomanjkanje ustreznih fitofarmaceutskih sredstev in drugih na inov zatiranja škodljivca.

Zatiranje škodljivca:

V Sloveniji trenutno ni registriranega sredstva za zatiranje škodljivca. V Italiji so proti škodljivcu registrirani pripravki na podlagi dimetoata. Združenje proizvajalcev oljk v državah EU vodi pogajanja z Evropsko komisijo o možnosti registracije fitofarmaceutskih sredstev zoper škodljivca. Omenjajo se predvsem insekticidi iz skupine neonikotinoidov. V Sloveniji imamo za uporabo na oljki registrirane tudi pripravke na podlagi deltametrina, in sicer za zatiranje olj ne muhe. To fitofarmaceutsko sredstvo bi po podatkih iz literature lahko delovalo tudi na kljunatega oljkovega ril karja.

Kot alternativa oziroma dopolnitev kemijskemu varstvu bi prišli v poštev preventivni ukrepi, ki vplivajo na zmanjšanje populacije in ovirajo razvoj kljunatega oljkovega ril karja. Takšna agrotehni na ukrepa bi bila pobiranje in odstranjevanje poškodovanih odpadlih plodov ter mehanska obdelava tal pred izletom odraslih hrošč ev iz bubinih kamric. V praksi je to težko izvedljivo!

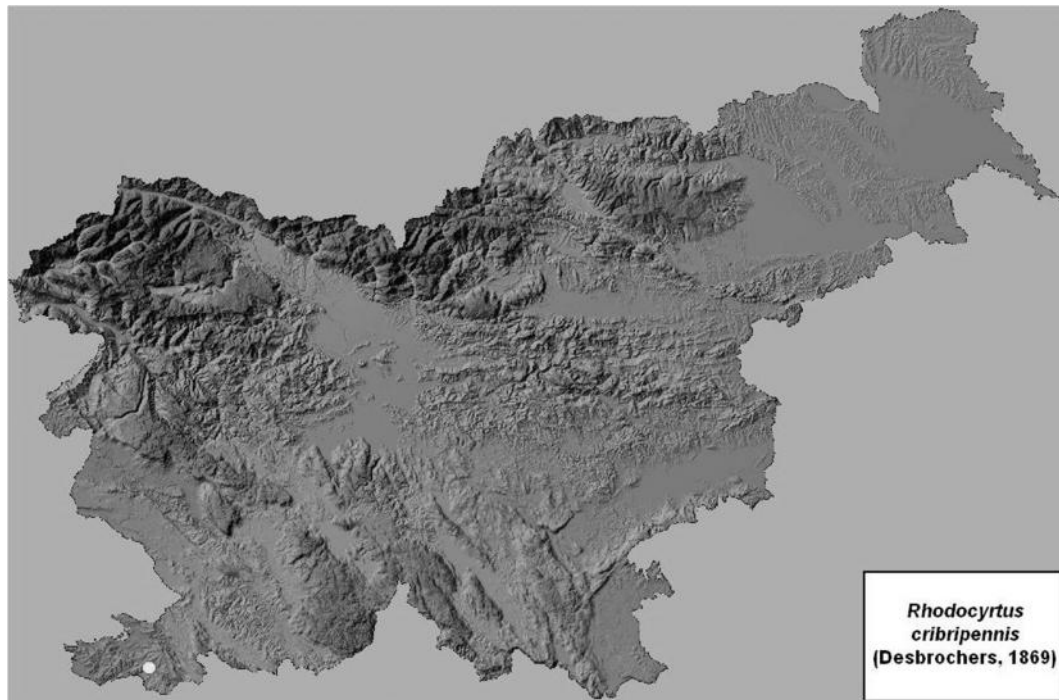
Spremljanje v letu 2014:

Kljunatega oljkovega ril karja smo v letu 2014 spremljali v sedmih olj nikih v zaledju Slovenske Istre. V letu 2013 se je škodljivec zelo števil no pojavljal v sosedni Hrvaški, zato smo za opazovanje izbrali olj nika v bližini meje. Zastopanost škodljivca smo ugotavljali z otresanjem vej v juniju in juliju, ko se pojavlja hrošč ek, kakor tudi s spremljanjem poškodb, ki jih povzro a v olj nikih. Veje smo otresali na entomološko ponjavo zgodaj zjutraj, ko so hrošč ki zaradi nižjih temperatur še otrpli in manj gibljivi. S spremljanjem škodljivca smo za eli 15.5. in zaklju ili 26.8.2014. – skupaj 8 pregledov na vsaki lokaciji. Hkrati s preverjanjem zastopanosti škodljivca smo opazovali tudi morebitno napadenost plodov. V primeru ulova sumljivih osebkov je bil odvzet vzorec in poslan v laboratorijsko preiskavo v laboratorij OVR pri KGZS Zavod GO. Število pregledov, odvzetih vzorcev in rezultati so prikazani v preglednici 1. V dveh terminih pregledov, in sicer 17.6. in 11.7.2014, smo na isti lokaciji v Trseku potrdili kljunatega oljkovega ril karja (slika 3). Na ostalih vzor nih lokacijah škodljivca nismo opazili.

Preglednica 1: Podatki o lokacijah in asu spremljanja kljunatega oljkovega ril karja v notranjosti Slovenske Istre v letu 2014.

Lokacija	Obdobje spremljanja	Št. pregledov	Št. vzorcev	Ugotovitve
Brneti i	15.5. do - 26.8.2014	8	0	vse negativno
Trsek	15.5. do - 26.8.2014	8	4	2 pozitivna 17.6. 2 pozitivna 11.7.
Popetre	15.5. do - 26.8.2014	8	0	vse negativno
Bo aji - Bo aj	15.5. do - 26.8.2014	8	0	vse negativno
Bo aji Vas	15.5. do - 26.8.2014	8	0	vse negativno
Lopar	15.5. do - 26.8.2014	8	0	vse negativno
Kavali i	15.5. do - 26.8.2014	8	0	vse negativno

Na pregledanih plodovih nismo opazili poškodb škodljivca. Prav tako nismo opazili jaj ec v vbodnih odprtinah oziroma li inke v jedru koš ice.

Slika 3: Lokacija najdbe kljunatega oljkovega ril karja v Sloveniji.

4 SKLEPI

68

- v letu 2014 smo potrdili zastopanost kljunatega oljkovega ril karja tudi v Sloveniji,
- poškodb škodljivca na pregledanih plodovih nismo opazili,
- v Hrvaški Istri je bila v letu 2014 škoda zaradi kljunatega oljkovega ril karja zanemarljiva,
- v letu 2015 bomo nadaljevali s spremljanjem ril karja na širšem območju Slovenske Istre, vključno ali bomo tudi oljnice v Goriških Brdih in Vipavski dolini,
- predlagali smo razširitev registracije fitofarmacevtskega sredstva na podlagi deltametrina za zatiranje ril karja ob morebitnem številnejšem pojavu in znamenjih napada.

5 LITERATURA

- Bagnoli B., 2014. Un coleottero contro gli ulivi. Olioofficina Magazine, <http://www.olioofficina.it/saperi/olivo/un-coleottero-contro-gli-ulivi.htm> [14.04.2014]
- Bijeliš M., 2012 - Kljunati oljkov ril kar (*Rhodocytus cribripennis*). V: D. Mrzli, Trajnostni razvoj oljkarstva z zmanjšano porabo fitofarmacevtskih sredstev in hranil. Projekt ZOOB, Založba Grafika So a, 23-24.
- Katar G., Uluso M.R., 2010 - Distribution and damage of *Coenorhinus (Rhynchites) cribripennis* (Desbrochers) (Coleoptera: Attelabidae) in olive orchards of Eastern Mediterranean Region. Bitki Koruma Bulteni, 50: 13-23.
- Perdikis D., Garantonakis N., Kitsis P., Paraskevopoulos A., Lykouressis D., 2013. On the relationship between the infestation level of *Rhynchites cribripennis* and respective yield-losses on olives (Coleoptera: Attelabidae). - Entomologia Generalis, 34(3): 215-223.
- Janar M., 2013 - Kljunati oljkov ril kar (*Rhodocytus cribripennis*) – podobne poškodbe v letu 2013 opazili tudi v Slovenski Istri. (lanek: <http://www.kmetijskizavod-ng.si/panoge/oljkarstvo/2013-kljunati-oljkov-rilckar>)